

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Protestantismus redivivus.

A folytonos reformálás nagy kötelességének szinte ellenállhatlan erővel kell épen most megragadni a lelkeket, mikor a reformáció új századának küszöbén állunk. Gondolkozni kell eszközökről, melyeknek programmszerű alkalmazása azt a régi, diadalmas szellemet felkölti, mely bizony jó harmadfél század óta teng, ha épen nem alszik.

A „Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör“ a protestáns szellem felköltésének problémájához egy megoldást ajánl, mely természetesen a változott viszonyokhoz alkalmazkodnék. Mi a jelenlegi stagnáció, sőt mondhatjuk így, lassú degeneráció indoka? Túlnyomóan intellektuális okokra vezetendő az vissza, mert a mai kor modern embere kibékíthetlen ellentétet lát világfelfogása és a hit tárgyai között. Ezt az ellentétet pedig az ember szellemiségére ható erők: nevelés, irodalom, művészet legtöbb esetben nem hogy kibékítenék, sőt még kiélesítik s ezért a modern embert erkölcsileg is valósággal zátonyra viszik.

A problema megfejtése azonban nem az, ami egyik részről már ajánlatba tétetett, t. i. az ember érzelmi világára való egyoldalú ráhatás, mert ez az intelligenciánál a hit és tudás között az ellentétet még nagyobbá teszi, mialatt a gyöngébb kedélyűeket spiritizmus vagy babonáskodás karjaiba veti. Egyedüli mentőeszköz a minden téren való, minél intenzivebb szellemi munka, annak a magasabb harmóniának keresése és nyújtása mindenki számára, mely lelkének ellentéteit megszünteti s a keresztyénségnek azt az életideálját teszi közkinccsé, mely automaticé kiküszöböl a beteg szervezethől minden kóros jelenséget.

A „Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör“ programja megvitatót igényel. Itt ez alkalommal csak kedves kötelességet akarunk teljesíteni. A kör feihívó szavát Szatmár és Nagyvárad értette meg legelőször s nyújtott alkalmat a zászló-

bontásszerű kezdethez. Szinte ünnepszámba ment, ahogyan a püspökkel élén érkező debreczeniek fogadták: hírlapjaik a legszívélyesebb hangot ütötték meg és pedig felekezeti különbség nélkül, hiszen amennyire egyházi, ép oly mértékben nemzeti érdek is egy szerencsés megoldás; — a vendéglátás pazar voltát csak a jóakarát illeszthette be az egésznek keretébe; rendkívüli méltánylást érdemel azonban a közönség minden irányú érdeklődése s a megbeszélésekben, hogy úgy mondjuk, tényleges részvéte. Szatmár és Nagyvárad művelt közönsége a tudományos fejtegetések hallgatásánál együtt dolgozott az előadókkal s eként a Kör céljait gyakorlatilag igazolta.

Ezeknek köszönettel és dicsérettel kiemelése hadd legyen az én kedves kötelességem, kit fenntiek úgy sem érintenek. De ugyanakkor engedjék meg a további következmények megvonása is. Kell találkozni minden nagyobb helyen valakinek, aki a lelkek megújulásának eme munkáját magára vállalja. — Az élet is addig szép, míg magasabb eszmények, célok vezetnek azt. Az eszményiségre való törekvést egyházi téren annyival inkább fel kell tételezni, mert hiszen alapelvünket képezi s a „semper reformari“ elvvel azonos. Az egyik nagy bajunk, hogy a reformációt ködös magasságban látjuk magunk fölött, pedig állandó munkánknak kellene annak lenni. Mert hát mi volt az a reformáció? Felvetett nagy eszméknek és gondolatoknak a tömegekhez, néphez való eljuttatása. Ez történt azoknak a korok színvonalán álló egyéniségeknek az útján, akik ennek folytán városok, vidékek reformátorává lettek. Maguknak a lelkészeknek kell a reformatori munkát vállalni és pedig mint előre bocsátottuk, korunk ama felületességével, jelszavakon kapkodásával szemben, mely a modern világnézet ellentéteit kiegyenlíteni nem tudván, áldozatul dobja oda hitéletét. A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör itt csak segédeszköze

lehet a lelkésznek részint olyan estélyekre való kirándulás útján, melyek nagyobb tömegekre hatni, azokat felrázni igyekeznek, részint a kiadandó füzetek útján, melyek egyes problémák korszerű megfjtéseit tartalmazzák.

Nagyvárad és Szatmár valamikor az 1660-diki nagy romlás és a majtényi fegyverletétel alkalmával szomorú tanúi a protestantizmus bukásának hazánkban, ime odaállanak most annak a mozgalomnak előharcosaiul, melyet fentebb, — ne vegye senki szerénytelenségnek, — „protestantizmus redivivus“-nak nevezünk.

Hiszen inkább bensőnköt átható óhaj az, mely megvalósulást kér. Tisztelettel és szeretettel küldjük üdvözetünket a lelkes vezetőknek s kívánjuk munkájuknak sikerét. Ha sikerül valamikor a történelmet visszacsinálni s a protestantizmus régi fényét visszahozni, nem is lehet máshol kezdeni, mint éppen ezen nagy vidékek által uralt városokban. Legyen ez a kezdet a mostani, vagy legyen szükség újabb és újabb kísérletekre, Szatmár és Nagyvárad a maga készségét megmutatta, hogy bármikor sorompóba álljon. És aztán bármi sikert ad is törekvéseinkre a bölcs isteni gondviselés, minékünk nem lehet más jelszavunk, mint a „protestantizmus redivivus“ s más kötelességünk, mint az érte való küzdelem.

Dr. Lencz Géza.

Tárca

A magyar nóta.

Írta és 1917 február 7-én a nagyvárad református tanítónőképző-intézettel kapcsolatos leányegyesület jótékony célú ünnepélyén Nagyváradon, a megyeháza dísztermében előadta **Papp Géza** temesvári református táborigazgató lelkész.

A magyar ritmusok rendkívül változatosak s oda-simulnak az érzés legkülönbözőbb árnyalataihoz a legizzóbb hévtől a legédesebb merengésig. E ritmusok tele vannak szinnel, melegséggel: majd olyanok, mint a szívünkben fölszálló sóhajok (Cserebogár, sárga cserebogár Lavottától), majd mint a panaszkodó szívvallomás (Páros csillag az ég alján), hajlékonyak, mint a szomorú fű sirhalomra lehajló ágai (Szomorú fű hervadt lombja), fürgék, mint a telivér paripa léptei (Sárga csikó, sárga csengő rajta), kényesen léptetnek, mint a huszár a lován (Nincsen a császárnak olyan katonája), hetykén, túlzott méltósággal lépegetnek, mint valami kiskirályfi (Ezt a kerek erdőt járom én), majd mintha a kötekedő, hetvenkedő legény mozdulatait érzékítenék (A faluba nem merek), majd kedvesen ide-oda röpködnek, mint nyári verőfényben a kis madarak (Szálldogál a fecske)

Iskola

Arany nemzetnevelő hatása.

(Megnyitó beszéd az Országos Református Tanár-egyesület igazgatóságának 1917 márc. 4-én tartott ülésén.)

Tisztelt Igazgatóság!

Több administrationális ügy elintézése tette szükségessé mai igazgatósági ülésünk összehívását. De mivel ez összejövetelünket csak pár nap választja el a magyar nemzeti szellem egyik legfényesebb incarnációjának, nemzetünk egyik legnagyobb fia, legmagyarabb és legművésziesebb költőnk: *Arany János* születésének százados évfordulójától, e nagy, nemzeti jelentőségű történelmi mozzanatról még a mai világrendítő események forgatagában sem feledkezhetünk meg. S mivel tanárjegyesületünk élete a mai rendkívüli viszonyok közt úgyszólván csak igazgatóságunk működésében lüktet, úgy érzem, hogy addig is, míg egyesületünk méltó módon fejezhetné ki áldó kegyeletét a nagy költő emléke iránt, most az alkalomszerűség napjaiban is, midőn hazánk minden kulturegyesülete áldozatot gyűjt Arany emlékezetének, legalább egy pár töredékes szóban nekünk is meg kell emlékeznünk Aranynak és költészetének nagy nemzetnevelő hatásáról és jelentőségéről s úgy is, mint nevelésüggyel foglalkozó egye-

s pajkosan kötődnek, mint a tréfálkozó legények (Ég a kunyhó, ropog a nád), majd olyanok, mint a csalódott szerelmes, komor és gyakran rikoltóan átkozódó szerelmi bánata (Cigány Panna az a hied) máskor beszédesekek, mint a boldog szerelem elégedett szava (Sűrű csillag ritkán ragyog az égen), majd a falusi élet édesbús hangja szólal meg bennök (A Csap-utcán véges, véges-végig), az árvaság és elhagyatottság keserű zokogása sir fel bennök (Ha kimegyek a temető árkába), a pásztordalok merengő természetimádása árad szét rajtuk (Este van már késő este), néha a bordalok szikrázó jókedve és szilaj féktelenkedése tombol bennök (Részeg vagyok rózsám). A magyar nóták ritmusai tele vannak kellemmel vagy erővel a szerint, amint ezt szelid vagy szilaj érzések hozzák magukkal, amint a szív enyhe nyugalomát vagy szenvedélyes tombolását fejezik ki. Ez ősrégi ritmusokban ott van valahol napos kelet mesés kincse s bennök lobog a régi szittya vér tüze. A magyar nóta, mint a tengerszem a napot, úgy tükrözi vissza a hármass bérc ölén és négy folyam között élő ezeréves Magyarország minden szépségét: benne dalol a szőke Tisza habja, játszik a Balaton hullámfodra; benne reng a magyar róna délibábja, megszólal a nyáj kolompja, megkondul az öreg templom nagy harangja; benne sir

sületnek, úgy is, mint a magyar református tanárság képviselőinek, kifejezésre kell juttatnunk elévülhetetlen hálánkat azokért a nemzeti kincsekért, melyeket az ő szelleme nyújtott nemzetünknek és a magyar iskolának.

Minden nagy szellem nevelője nemzetének és az emberiségnek eszméivel, érzelem- és gondolatvilágával s a lángelme teremtő alkotásaival. De Arany nemcsak a nagy szellemek ez általános megtermékenyítő hatásával gyakorolt nevelő befolyást a magyar ifjúságra, hanem egész nemzeties költészetével, annak jellegzetes magyarságával minden időkre a magyar nemzet legnagyobb, leghatásosabb nevelői közé tartozik.

Ami világirodalmi nagy mintaképe, Homeros volt a görög nemzetnek, az volt ő a magyarnak: a nemzeti lélek megtestesülése. Amint a görög ifjúság századokon át Homeros költészetén nőtt fel s belőle tanult nemzeti vallást, nemzeti történetet, nemzeti műveltséget és nemzeti nyelvet: úgy nő a magyar ifjúság közel félszázada Arany költészetén s belőle merít nemzeti érzést, nemzeti gondolatot és nemzeti eszményeket.

Mióta 1879-iki tantervünkkel Toldit tettük középiskolai stilisztikai tanításunk középpontjává, azóta *ebből tanul ifjúságunk magyar nyelvet és magyar stílust*. És minő nyelvet! Nincs költőnk, aki nemzeti nyelvünk tárházából, múltjából épenúgy, mint a népnyelv kiaknázzhatatlan bányájából olyan gazdag

és eredeti szókincset, olyan magyaros szófordulatokat, kifejezőmódot, képeket, szó- és gondolatalakzatokat, olyan zengzetes ritmuszt vitt volna be irodalmunkba, mint Arany, a mi legnagyobb nyelv- és művésziünk. S ezáltal lett stilisztikai tanításunknak legnagyobb mesterévé.

Mióta iskolai olvasókönyveink az ő költészetével vannak telítve s az ő költeményeit olvastatjuk nemzeti történelmünk őskorának és későbbi korszakainak jellemzésére, Arany lett *nemzeti műveltségünk közösségének és egységének* is legerősebb támasza, valamennyi költőnk közt neki köszönhet leg-többet a magyar iskola s valamennyit felülmúlta nemzetnevelő hatásával. Mert nincs magyar költő, aki annyi jellemző erővel, epikai hitellel állította volna lelki szemeink elé nemzeti életünk minden nagy korszakát s oly híven tükrözné vissza a magyar néplélek sajátságait, mint Arany tette eposzaiban és történeti balladáiban.

De nemcsak magyarságával, hanem *erkölcsi tisztaságával* is nevelője a serdülő ifjúságnak. Hiszen még szerelmével sem ütött a világnak cégtért költészetében.

Én is szerettem — úgymond —
De halkan, zaj nélkül... mint a virág
Egymásra hajlik és hangot nem ad,
Midőn felpattan illatos pora
S előnti a kéj boldog mámora.

a bojtárgyerek tilinkója s juhászlegény furulyája; benne suhog s zúg-búg a magyar puszták síró szele, virít, pompázik a kertek, rétek, erdők sok ezer illatos, színes virága; benne ég, csillog Tokaj borának tüzes, égő mámora.

A magyar nóták, amint azt már Liszt Ferenc is megállapította, a hallgató lelkében költői képeket támasztanak, mint akár csak a programzene. De a magyar nóta azért még nem programzene. A programzene hangábrázolás, mellyel a szerző képzeletünket egy általa kijelölt pont felé irányítja s az élet jelenségeit rajzolja meg zenei hangokkal. A programzene tehát mindig öntudatos és céltudatos alkotás, míg a magyar nóta a magyar néplélek visszhangja csupán, melynek szerzőjét legtöbbször senki sem ismeri. Eredete titokzatos. A rög alól támad, mint a búzavirág, meg a pipacs s úgy terjed, mint a virágillat a tündökletes júliusi éjszakákon. Hazája a magyar róna. Születése olyan, mint a nap feljött az aiföldön: amint támad, szépségével elkápráztat; minél jobban nézem, csodálom bájjait, annál erősebben ígéz, hevít, mint a nap sugára. Szerzőjének mégis lenni kell. A magyar nótát természetesség, egyszerűség és üdeség jellemzi. Közvetlenségével utat talál mindenki szívéhez: szíve dobogásában a magamét hal-

lom, mosolya nékem szól, fájdalma az én fájdalmam, bánata az én bánatom, egyszer vélem zokog, máskor vélem kacag, világa az én világom, története az én történetem, lényemet ábrázolja, csakhogy nemesebben, tökéletesebben, mint amilyen vagyok.

A magyar nóta-irodalom legrégebb emlékei: a párizsi Biblioteque Nationale-nak egy, a csehek Magyar országba jövetelének idejéből való kézírata; Horváth Ádám: Menj el, menj el, szegény magyar kezdetű dala, melynek zenéje Hunyadi János korából való (1451). Régebbi időkből azért nem maradt ránk írott emlék, mert a papok, akik akkor egyedüli írástudók voltak, a nótákat, illetve amint akkor nevezték, a virágénekeket túlérzékinek tartották, ezért terjedésök ellen mindent elkövettek s nem jegyezték fel azokat. Aztán a hegedős Tinódi Sebestyén 25 históriás éneke. (1541—1553.) A hegedős szó állítólag a hegeszt, begyógyít szótól származik és a hegedős énekek célja az lett volna, hogy a nemzet sebeit begyógyítsák. Tinódi után a hegedősök szerepét maga a nép vette át s önmaga éneklé a történeti énekeket. A későbbi időkből Thököli—Bercsenyi keservei s a régi Rákóczi nóta ismeretesek. Az utóbbi-ból Bihari János a Rákóczi indulót szerzette. A régi Rákóczi nótában hallani véljük az elhaló csatazajt, az

S midőn szerelmet a lánynak esdék,
Nem oly szagú volt, mint a nyomdafesték.

Igazi iskolai classicus egész *erkölcsei világ-nézetével*, akinél az erkölcsei világrend megsértése sohasem marad büntetlenül, amint ezt látjuk a Toldi testvérek viszályában, a hun fejedelmek testvérharcában s balladáinak tragikumában. S ilyen erkölcsei felfogással alapozza meg s építi az ifjúság hitét az erkölcsei világrend szilárdságában.

De nekünk, református tanárságnak, különösebb indítóokunk is van az Arany kultusz ápolására. *Az ő lelke a református iskola szelleme.* Ennek emlőjén nőtt fel s ennek volt tanára is. És ha nem tekintette is a tanári pályát állandó hivatásának, ha — mihelyt szabadabb tér nyílt lelke szárnyalásának — elhagyta is a tanári pályát, életének e korszaka is nagy mintaképet hagyott nekünk a kötelesség teljesítéséről, a lelkiismeretes munkásságról: az igazi kálvinista tanár mintaképet. Vele és általa fényesebb lett református tanárságunk múltja, vagy őt apostrophálva: Ránk nézve is „szentebb a múltak... lapja, mióta, nagy név, hozzátartozol“.

Ápoljuk örökre református iskoláinkban az ő kultuszát s legyen a magyar református iskola az ő szellemének, az ő magyar érzésének, magyar nyelvének, a *magyar léleknek* hű kifejezője és ápolója mindenha.

Dóczy Imre.

eliramló lovasok elvesző zaját. Mintha az elhagyott, üresen maradt csatatér szomorú sóhajai visszhangoznának benne. Hogy ki szerezte, nem tudjuk. Lehet, hogy maga a népköltészet jajdul fel benne a vesztett zsidói csata fölött. Némi változtatással és új elemek hozzáadásával ebből lett a Rákóczi induló, melynek különös dallamhajlítása és hármónikai szerkezete megfelel azon sokat szenvedett kor szomorú, fájo érzelmvilágának. Benne a régi kuruc dalok panaszai egybeszővődnek az egymásnak felelgető tárogatók sóhajaival. Formai tökéletessége, fölzaklató ritmusa, hősies ereje a világirodalom gyöngyévé avatja ezt az indulót, melyet Liszt Ferenc ismertetett meg zongoráján a világgal.

A magyar nótá-irodalom klasszikus forrását a kuruc nóták képezik, amelyekben a későbbi nóták minden életrevaló csirája benne van. A magyar nóták ritmusai a kuruc korban izmosodtak ki s a későbbi kor nótá-irodalma nem egyéb, mint ezeknek utánzata és ritmikái átmosódása. A leghíresebb kuruc nóták: a Thököli korából való virágdal: Amott kerekedik egy fekete felhő; aztán a Balogh Ádám nótája: Török bársony süvegem; (később ebből lett ez a nóta: Végigmentem az ormódi temetőn), továbbá: Csinom Palkó.

A Rákóczi-kor kedvenc hangszere a tárogató volt,

Háttér és rugók.

(Válasz a tudósítás írójának.)

Kevés szavam van a tudósítás-íras ama módszeréhez, melyet a mi közgyűlési tudósítónk alkalmaz. Intézze el amaz olvasókkal, akik — sérelem senkin ne essék —, az ily „direkt-módszerrel“ készült írásművet érdeklődéssel várják. Csak az ellen tiltakozom, hogy a tudósító közbeszótt megjegyzéseit reflexióknak teszi meg. A reflexiók nem háttér és rugót kutatnak és a hátsó ajtók nyitva, avagy zárva létét vigyázzák, hanem egyetemes atfogó tekintettel, elvi magasságból értékelik az egyes jelenségeket a komplexumhoz való viszonyukban. Tanulmányos és élvezetes gyümölcsei a mély tudású és egyetemes látókörű reflektáló elmének. Olyan aranyérmekek, melyek „nem hamis kamarán keltek“, — mint régi eleink mondanak.

Ellenben annál több szavam van ahhoz a toiz-képhez, melyet a tudósító rólam e b. lapok 7—8. számának 51. lapján, az első hasábon, summázva bemutat. Nem méltatlankodom a kép miatt. Hiszen a tudósító lelke legmélyén formálódott ki és eredetét nem is tagadhatja meg. De historikus volnék — civilben és történeti érzékem tiltakozik az ellen, hogy a pragmatikus módszer helyére bárki is a gondolatolvasáson nyugvó „direkt-módszert“ alkalmazza akkor, midőn ígérete szerint oknyomozó munkát végez, — habár csak egy tudósítás keretében is.

mely már régebben ismeretes, de mégis ezekben a nehéz napokban találta meg szavát a tábor tüzénél. Várna vesztett csatájától, Mohács nagy temetőjétől kezdve a múlt minden szenvedése és a kétes jövő minden bánata ott sirt, ott zokogott a tárogató fel-feljajduló hangjaiban, melyekből a magyar szabadság elveszett bajnokainak lelkesítő szózatát vélte az a kor hallani. (Nagymajtényi síkon...) Hangja méla, bús és reszkető, úgy szól, mint egy nagy emlékeztető (Krasznahorka büszke vára).

A XIX. század elején a cigány kivette a nép szájából a nótákat s részint a maga, részint a közönség ízlése szerint alakította át azokat. Akadtak sokan, különösen a külföldön, akik azt hitték, hogy a magyar zene cigány zene. Ebbe a tévedésbe esett Liszt Ferenc is. Mert mikor néha-néha hazajött s azt látta, hogy a cigány húzza a nótát, a magyar úr pedig fizet gavallérosan, azt hitte, a nótát is a cigány csinálja. Egyik híres munkájában azt állította, hogy magyar zene nincs, hanem Magyarországon csak cigány zene van. A nagy Liszt Ferenc tévedett, amint azt a londoni kongresszus is megállapította.

(Vége következik.)

A summás-kép legmarkánsabb vonása egy nyilvános diagonalis, melynek értelme a képből az, hogy én az élvezett közbizalommal, hitvány nepotizmus okából, rúttól visszaéltem. A mellékvonások adják a részletezést. Ugyanis, hogy Sütő Antalnak, ki nekem közeli sógorom, több személyi pótlékot és nagyobb nyugdíjba beszámítható fizetést akartam kimesterkedni. Evégből a koll. tisztviselők nyugdíjszabályzata ügyének elintézését mesterségesen akadályoztam, számos érdeket veszélyeztettem, felesleges költséget és fáradságot okoztam, a nyugdíjintézetet több ezer korona járandóságtól elejtettem, a koll. hátrálékoknak és más szükségtelen kérdéseknek felvetésével az objektív előadó maszkját öltöttem magamra az illetékesek megtévesztése céljából.

Mielőtt az akták világával megvilágítanám az egész képet, szabad legyen emlékeztetnem az olvasót a tudósítás írójának amaz adatára, hogy a Sütő Antal nyugdíjügye, az érdekelt egyszerű folyamodására, szabályszerűen elintéztetett. Oly egyszerű volt az egész kérdés, hogy az én fondorlataimnak nagy apparátusa neveltséges az apró cél érdekében. Ide még csak azt jegyzem, hogy az én előadásom mellett létre jött határozat nem az ügy eldöntését sürgeti, hanem felvilágosítást kér arra nézve, hogy az új szabályzatra tekintettel kért kimutatásban az adatok miért nem egyeznek a §-sal.

További előzetes észrevételem az, hogy Sütő Antal számára semmiféle mesterkedéssel nem lehetett volna az egyházkerület pénztárából járó nagyobb személyi pótlékot kiügyeskedni az 1916. évi kerületi költségvetés 6. számú indoklásában olvasható, „alakilag és tartalmilag egyaránt legalább is aggályos” repartitionális kulcs beiktatása előtt, ami 1915. nov. 10-én történt.

Ez konstatálásával elesik az az állítás, hogy én az 1915—672. sz. határozattal már valamelyes vörös fonalat kezdtem volna göngyölgetni. Sütő nyugdíjügyéért felesleges, — személyi pótlékáért lehetetlen is volt. Mert hiszen nov. 4. és 5. előtt (a gazd. albizottság ülésezései ideje) nem sejtettem, hogy nov. 9-én a koll. pénztárnok és ellenőr kérvényt fognak írni, hogy a pénztár 3 tisztviselőjének az egyházkerületi pénztárból eddig járó 1495 K személyi pótléka 505 K-val 2000 K-ra emeltessék. Azt sem sejtettem, hogy a kerületi pénzügyi bizottság a kérést ebben a formájában fogadta el s ajánlotta nov. 10-iki üléséből a közgyűlésnek. És legkevésbé sejtettem azt, hogy még ugyanezen a napon a pénztárnok a költségvetési indoklást a pénzügyi bizottság javaslatához képest módosítván, egy repartitionális kulcsot fog hozzá függeszteni. Azaz cselszövényeimet semminő irányban nem indíthattam meg az 1915—672-vel és ezen okból nem akaszthattam meg a sza-

bályzat elfogadását és a tervezett időben (1916. jan. 1.) életbe lépését.

A szabályzat tárgyalása elhalasztott, mert a) az nem nyújtott be a kerületi pénzügyi bizottsághoz s azért odavaló vonatkozásában nem akart vele foglalkozni a közgyűlés (1915—547 : 2.) és mert b) a reál vonatkozó munkálatok nem voltak számszerűleg kidolgozva. (1915—672.) Praecedens esetekben szakasztott ilyen módon járt el az egyházkerület, mint ez az 1912—667, az 1913—34 : 1. sz. kerületi határozatokból olvasható. De praecedens nélkül sem lehetett volna mellőzni a szükséges számításokat, amikor egy 47,000 K tőkével és 33 taggal bíró nyugdíjintézet terhe 50%-al emelkedik s jövedelem-emelkedése ennél alacsonyabb és a kerületnek elfogadványt kell aláírni egy üres lapra, melyet majd csak a jövő szükséglete fog kitölteni. A várható teher hozzávetőleges kiszámítására oly nagy szükség volt, hogy inkább vállalnám a számításból eredt késedelem, fáradság és költségért a felelősséget, mint azért, hogy a kérdés kellő feltárása nélkül ajánlottam volna az ügyet elfogadásra, elvetve sok lehető félreértés és bonyodalom magvát.

A számítások beérkezte után, az 1916. évi tavaszi közgyűlés előtt, a gazdasági albizottság azt a javaslatot készítette, hogy az elfogadásra ajánlott szabályzat visszaható erővel 1916. jan. 1. terminussal, vagy legalább a jóváhagyás napján léptetessék életbe. Az igazgatótanács az alternatív javaslat mellőzésével 1917. jan. 1. mellett döntött. Mi igazolja tehát, hogy az én göngyölgetésem miatt több ezer korona járandóságától esett el a nyugdíjintézet?

Az 1916—167. sz. határozat a szabályzatot jóváhagyván, olyan hiteles kimutatást kívánt, melyből az igényjogosultak nyugdíjba beszámítható javadalmát minden kétség nélkül meg lehessen állapítani. Nem új, vagy még újabb kimutatást kívánt, hanem „hiteles” kimutatást, aminő nem volt az iratok között. Ma is meg van az aktacsomó és meg lehet állapítani, hogy volt-e, vagy sem. Én, mint előadó, nem találtam. Formátlan jegyzék, fogalmazvány; volt efféle; de nem volt hiteles, mert nem birt a hitelesség alakszerűségeivel. Miután pedig egy ily hiteles kimutatás kerületi jóváhagyása okvetlenül szükséges az igényjogosultak, esetleg hátramaradottjaik érdekében, be kellett kívánni. A tudósító, ki benfentes az ügyekben, bizonyára jól tudja, hogy számos nyugdíjogosultságot megállapító s az érvényes nyugdíjszabályzat határozmányain túl menő gazdasági tanácsvezetés „csak a többi, nem említett” végzésekkel együtt nyerte meg a közgyűlés jóváhagyását, azaz hogy az itt szóba jöhető elvi kérdésekben a közgyűlés kifejezetten sohasem rendelkezett. Ezért volt szükség a kimutatásra s annak jóváhagyására a nyugdíjintézeti tagok érdekében.

A kimutatást az új nyugdíjszabályzatra tekintettel kellett készíteni. El is készült. Nekem, az előadónak csak az az észrevételem volt, ami az 1916—405. sz. határozatban Sütő Antalra vonatkozik. Ugyanis a kimutatás nem egyezett sem az új, sem a régi szabályzattal, hanem kevesebb beszámítható javadalmat mutatott a szabályszerintinél. Az ellen nem tettem szót, hogy egyeseké nagyobb, mint a régi szabályzat betűje előírja. De ha azt láttam, hogy egy személynél indokolatlanul kisebb a szabályban megállapítottnál, szóvá kellett tennem, tekintet nélkül arra, hogy az illető véletlenül sógorom.

Az albizottság, mielőtt allást foglalt volna, illetékes helyen felvilágosítást kért a jegyzet rovatban jelzett gazdasági tanácsvezetés felől. A felvilágosítás beérkezett s a kérdésbe tett ügyön kívül másra is kiterjedt. Miután a Sütő-ügyben a kellő felvilágosítást megadni nem tudta és ezen felül más ügyre vonatkozólag is tisztázandónak ítélt kérdéseket tartalmazott, azért az albizottság mindkét tárgyban javasolta, hogy a gazdasági tanácshoz kérdés intéztessek. A kérdések az 1916—405. jkvi sz. a. olvashatók. Az alapakta az albizottság ülésének második napján érkezett s ugyanezen napi dátumot viseli és maig is meg van.

Mint előadó, mindig szigorúan tartottam magamat ahoz az előadói regulához, hogy „quod non est in actis, non est in mundo”. Milyen is lenne az előadó munkája, ha nem okiratokból, hanem fantáziával dolgoznék!

Vajjon az idézett iratok nyomán hova lett a tudósító vörös fonala? Hova az én göngyölgető machinációm? A több ezer koronás kár? A hiábavaló fáradság és költség-okozás? A Sütő Antal kéréssel elintézett nyugdíjügye? Hova maga a személyi pótlék emelésén mesterkedés vádja? Hol a jelentéktelen háttér: a hátrálékoknak szükségtelenül előhordott kérdése?...

A két utóbb említett ügy azonban sokkal fontosabb, semhogy ezen személyes vonatkozású polemikával elintézettnek tekinthetném. Ezek külön tárgyalást igényelnek.

Dr. Pokoly József,
ig. tanácsi jegyző.

Irodalmi szemle

Szent Ágoston vallomásai. Fordította dr. Vass József. Budapest, 1917. Az „Élet” című irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadása. Két kötet. Ára együtt hat korona. A kiadvány elején látható kép ábrázolja a hirneves egyházi atyát édes anyjával.

A kritikailag átnézett eredeti latin szövegből gondos munkával, tartalmi hűséggel és közérthető,

világos magyarsággal ültette át ifódalmunkba a jeles fordító Augustinusnak ismeri nevű, de kevésbé olvasott munkáját. Olvasásakor szinte megelevenül képzeletünk előtt „a bűneiben, problémáiban tipikus, fölemelkedésében fölséges nagy ember”, aki az Istenről szóló hitvallástételének már a kezdetén így sóhajt föl: „Nyughatatlan a mi szívünk, amíglen meg nem nyugszik Tebenned”. (Vass dr. így fordítja ezt a szállóigévé vált augustinusi mondást: „Nyughatatlan a szívünk, mígcsak el nem pihen benned.”) Azután mintegy halljuk, látjuk ennek a hatalmas egyéniségnek, hitbuzgó keresztyénnek egész életpályájáról, vívódásairól és az Úrban való boldogságáról szóló vallástételeit, melyek amily őszinték, éppen olyan tanulságosak és korszerűek is. A kiadvány értékét nagyban emeli a két nyomtatott ivnyi Bevezetés, mely dicséretére válik a fordító tudósnak. Ám, minden méltánylásunk mellett is ajánljuk, hogy, ha és amennyiben majd második átnézett kiadás közrebocsátása válik szükségessé: magyar nyelvi szempontból egy és más kifejezést helyesbitsen a fordító. Ilyenekül jelezzük példánakokáért ezeket: „A pogányság... irodalmat, őshagyományokat hordozott”; „nagy erők is gátakat szabtak” (VIII. l.); „minduntalan kiütöközik rajta a képeesség (XIII. l.); „azt vallja, hogy szeges gondalóvakodott, oda ne kötődjék Ambrus valamelyik nézetéhez” (XXI. l.); „a hippói püspök munkáját minden emlékirattól élesen elkülönbőzti az a körülmény” (XXVIII. l.); „a Vallomások könyvei nem a világtól elszakaszkodott és világ-regélő szellem termékei” (XXX. l.) stb. stb. Szokatlan képzésű és hangzású szavak az ilyenek: „magyarázkodás, Istenéhség, egy csapában jární” stb. — Egyébként a fordítót az egyházi irodalom emez egyik remekének sikeres átültetése alkalmából üdvözöljük s az izléses, csinos kiadványt nyereségnek tartjuk.

Muraközy Gyula. Ember élet. Budapest, 1917. Singer és Wolfner bizománya. 10 iv. Ára 3 korona. Van benne 13 novellácska. Könnyedén folyó, színes, változatos nyelvezetű elbeszéléseivel egészen leköti az olvasó figyelmét a már is ismert nevű ifjú író, aki alapeszméit, egészen sajátos ízléssel, nagyobbára a hamartiologia területéről kölcsönzi. Holott ugyanannyi gondosság és képesség mellett az aretologia szép hives patakjának friss vizével inkább üdithetné a szépirodalmi termékekért lelkesedni tudó egyéneket. Remélhetőleg még gyakran lesz alkalmunk méltányolni írói hivatottságról tanuskodó értékes kiadványait. Üdvözet.

Fülöp Béla tahitófalu református kántortanító. Búcsúztatók, sírfeliratok hadban elesettek felett és búcsúzások háborús időben című 55 lapnyi terjedelmű népies kiadványt bocsátott közre. Ez már második kötet. Ára 3 korona. Kókai Lajos bizománya. A tahitófalu református gyülekezetben el-

hangzott emez egyszerű verses búcsúztatók az illető felekre közvetlen hatást gyakorolhattak s ezért adta ki azokat mintegy emlékül az író.

Bacsó Jenő: A polgári perrendtartás tankönyve. megjelent Budapesten Grill Károlynál ára 12 korona. A debreczeni tudományegyetem kiváló tanára nagyértékű munkát végzett, midőn az eddig forgalomban volt részint tulságosan is nagy terjedelmű, részint dióhéjba foglalt perrendtartási könyvek helyébe egy rendszeres, világos, tudományosan feldolgozott s mégis gyakorlati célokra is használható tankönyvet készített, mely ennek a célnak már terjedelme szerint is (328 lap) teljesen megfelelő. A magyar jogtudomány irodalmában nagyabecsült nevű szerző e munkájával ismét gyarapította babérait, melyekre mi is annál inkább büszkék lehetünk, mert Bacsó tősgyökeres debreczeni református család sarja, és iskoláit (— jogi tanulmányait is —) itt végezte a debreczeni kollégiumban.

A Magyar Figyelő március 1-i száma főbb részében Arany Jánosnak van szentelve. Vezető helyen *Császár Elemér* becses méltatása olvasható, majd érdekes apróságok a költő ifjú koráról, kortársának Rozvány Györgynek levelei alapján. A minden részében tartalmas és értékes folyóiratot ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Halottaink

Id. Keresztessy Sándor nyírmadai lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, február 21-én elhunyt.

Farkas Károly pókakeresztúri lelképásztor, életének 68. évében, február hó 17-én jobb létre szenderült.

Id. Nagy László nyug. tanító, 64 éves korában, február hó 21-én, Hódmezővásárhelyen elhunyt.

Konkoly Thege Imre földbirtokos, a tatai református egyházmegye volt érdemdús gondnoka, február hó 18-án, életének 80. évében, Tatán elhunyt. Temetése 20-án volt.

Szűk Sándor sárospataki II. éves hittanhallgató, Szűk Sándor verbőczi lelkész társunk derék, szorgalmas fia, február hó 12-én a szülei háznál elhunyt.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Hogy is volt hajdan?

Megéhezék egész Egyiptom földe és kenyérért kiált vala a nép a Faraóhoz. Monda pedig a Faraó mind az egyiptombelieknek: Menjetek Józsefhez és amit mond néktek, azt miveljétek. És az éhség mind az egész földön vala. Akkor mind megnyitá József a gabonás házakat, és árulja vala az egyiptombelieknek; mert nagyobbodik vala az éhség Egyiptom földén (1Móz 41, 55. 56.). József pedig mind összeszedé a pénzt, ami találtatik vala Egyiptomnak földén a gabonáért, amelyet azok vesznek vala; és bevivé József a pénzt a Faraó házába. És

mikor elfogyott a pénz Egyiptom földéről, egész Egyiptom Józsefhez méne, mondván: Adj nekünk kenyeret, miért halljunk meg szemed láttára, azért, hogy nincs pénz? És monda József: Hozzátok ide barmaitokat és adok néktek a ti barmaitokért, ha nincs pénz. És elvivék barmaikat Józsefhez és ada nekik József kenyeret lovakért, juhokért, ökrökért és szamarakért: és eltartá őket abban az esztendőben kenyérral az ő barmaik összeségéért. Mikor pedig elmülék az esztendő, menének hozzá a második esztendőben és mondának neki: Nem titkolhatjuk el uramtól, hogy bizony elfogyott a pénz és a baromnyájak mind uramnál vannak, amint látja az én uram semmi sem maradt, csak testünk és földünk. Miért vesszünk el szemed láttára mind magunk, mind földünk? Végy meg minket és földünket kenyéren és mi és a mi földünk szolgálai leszünk a Faraónak, csak adj magot, hogy éljünk s ne haljunk meg és a föld ne pusztuljon el. Megvévé azért József egész Egyiptom földét a Faraó részére, mert az egyiptombeliek mind eladák az ő földjüket, mivel-hogy erőt vett vala rajtok az éhség. És a föld a Faraóé lön. A népet pedig egyik városból a másikba telepíté Egyiptom egyik határszélétől másik széléig. Csak a papok földét nem vevé meg, mert a papoknak szabott részök vala a Faraótól és abból a szabott részből élnek vala, amit nekik a Faraó ad vala; annakokáért nem adák el az ő földjüket. És monda József a népnek: Imé megvettelek titeket a mai napon és a ti földeteket a Faraónak (1Móz 47, 14—23.).

Így volt ez hajdan — és ma hogy is van? □

Lelkészek háborús segélye. Az országos hadsegélyező bizottság a református lelkészek folyó évi háborús segélyére 400,000 koronát engedélyezett. (A múlt évi 250,000 korona volt.) Az egyetemes konvent elnöksége — mint értesülünk — a felosztás módzatainak megállapítására kerületközi értekezletet hívott össze s a segélyt annak kézhezvétele után az értekezlet megállapodása alapján haladéktalanul szét fogja osztani az öt egyházkerület között. A további szétosztás iránt majd maguk a kerületek intézkednek.

A „Sass Béla huszonöt éves jubileumi alapítvány”-nak alapító-levelét a debreczeni kollégium gazdasági tanácsa véglegesen megállapította s föl fogja terjeszteni a tavaszi egyházkerületi közgyűlésre. Az alapítvány a debreczeni egyetem református hittanhallgatóit van hivatva segélyezni. A távolabbi jövőben azonban a magyar református lelkészek és segédlelkészek külföldi tanulmányútjainak anyagi támogatását is feladatai körébe vonja. Nemes célját melegen ajánljuk olvasóink pártoló figyelmébe. — Kegyes adományok Zih Sándor református lelkészhez küldendők (Debreczen, Árpád-tér), ki azokat rendeltetési helyökre juttatja és a már eddig befolyt adományokkal legközelebb lapunkban nyugtázza.

Az Országos Református Tanáregyesület igazgatósági gyűlése. E hó 4-én látogatott gyűlést tartott az Országos Református Tanáregyesület igazgatósága. Dóczi Imre elnök megnyitó beszédében Arany születésének 100 éves fordulójára alkalmából remek jellemzéssel méltatta a nagy költőt, mint a magyar ifjúság klasszikus nevelőmesterét; mint egy magyar Homerost és mint a magyar kálvinista tanárság örökös díszét. Beszédét lapunk Iskola c. rovatában közöljük. — Ezután a református tanári status új harmadolásáról tájékoztatta az igazgatóságot az elnök, ki a múlt napokban személyesen tudakozódott ebben az ügyben a miniszteriumban, hol azt a választ nyerte, hogy amennyiben az állami tanárságra megtörténik a harmadolás, annyiban megtörténik az, és pedig minden késelem nélkül, a felekezeti tanárságra is, de csak ez év június havától kezdve. — A reformáció 400-ados emlékünnepe a református közép- és felsőfokú iskolákról egy összefoglaló képet óhajt az igazgatóság nyújtani. Hogy ez mennyiben és mily módon lehetséges, annak véleményes előterjesztésével S. Szabó Józsefet bízta meg. Az iskoláktól e célból bekért történetek még nagyon csekély számban érkeztek be. Jórészt a háború miatt történt változások következtében néhány tagot és bizonyos tagdíjhátralékot törölt az igazgatóság. — Indokolt kérelemre megengedte a Hegedüs és Sándor cégnek, az egyesület tankönyvkiadójának, hogy a Bibliai Szemelvények árát följebb emelhesse. — Végül a reformáció 400 éves ünnepéről s az ezzel kapcsolatban tartandó egyesületi közgyűlésről tanácskozott az igazgatóság. A folyó év október 31-ét magában foglaló hét, tudvalevőleg, a magyar protestantizmus nagy hete lesz, amikor Budapesten sorban tartják ünnepélyeiket az egyházak s közgyűléseiket az egyháztársadalmi és iskolai egyesületek. Ekkor óhajtja összehívni az igazgatóság az egyesület közgyűlését is, melyen a reformáció ünneplése mellett Arany és Tompa emlékének is kíván áldozni.

Lelekészválasztások. Angyal Viktor macsolai rendes lelekészt folyó évi február hó 27-én egyhangúlag kisbégányi lelekészé, Bagoly Bertalan jeles készülségű, hivatásos, debreczeni segédlelekészt f. hó 3-án szintén egyhangúlag borsi lelekészé választották meg. Isten áldása legyen a megválasztott lelkipásztorok életén és munkáján, úgyszintén a gondjaikra bízott hívők gyülekezetein.

A debreczeni Kántus folyó hó 5-én rendezte szokásos évfordulati kegyeletes ünnepélyét a kollégiumi énekeremben. Dr. Baltazár Dezső püspök úr, Márk Endre udv. tan., polgármester, az egyetemi, lelekészképzőintézeti és gimnáziumi tanárok és családjaik, valamint az alapítványtevők szépszámu rokonsága és az érdeklődő közönség jelenlétében folyt le a minden tekintetben sikerült ünnepség. A Kántus gyászéneke után dr. Kun Béla felügyelő-

tanár tartott Arany János emlékével kapcsolatos és méltó figyelemmel hallgatott hangulatos megnyitó beszédet. Az énekszámok közül kettő Arany János műve volt. Nagy hatást ért el az énekes trió és a vonós négyes precíz szereplése. A kiosztásra kerülő összegből 50 koronát az egyházkerület által létesítendő hadiársvaház részére adott a Kántus választmánya, amely hazafias cselekedet kedvező fényt áraszt ifjúságunk szellemére.

Kortársainkhoz. Oláh István képesített lelkész-társunk a Schwartzter-intézetből hazakerülve, nagy betegsége miatt gyámoltalan öreg szüleivel együtt nyomorban tengődik. Súlyos állapotukról a debreczeni Árpád-téri parókhia értesülvén, Zih Sándor lelkész és minden szeretetmunkában buzgólkodó felesége, az Árpád-téri parókhialis körzetben gyűjtést indítván, segítséget nyújtottak nekik. Minthogy azonban itt nemcsak pillanatnyi gyámolításra van szükség, bizodalommal kérjük mindazokat, akik pénz, vagy, ami még alkalmasabb lenne, hosszabb ideig elálló — bármily kevés — élelmiszer küldésével segítségére jöhetnek barátunknak: jószívű adományait ne hozzá, hanem kizárólag Zih Sándor lelkész címére (Debreczen, Árpád-tér) küldjék, aki kérésünkre elvállalta e jótékonyági akció intézését. Erdős Károly, Herpay Gábor, Molnár Ferenc.

A kiadóhivatal válasza a tömeges reklamációkra. T. olvasóink egy részét érthető zavarba hozta az a körülmény, hogy lapunk 6-ik száma a soros időben nem jelenhetett meg, sőt egy heti késés után is a 6-ik szám képviselőjében csak a hivatalos hirdető részt adhattuk s az erre következő héten együtt adtuk ki a 7. és 8. számot. Emiatt aztán a 6-ik, 7-ik, sőt a 8-ik számot is igen sokan reklamálták. Minden egyes reklamációra külön választ nem küldhetünk, különben is lapunk ide vonatkozólag már adott felvilágosítást. Ezzel az alkalommal tehát csak azt kérjük, hogy t. olvasóink méltóztassanak tudomásul venni a történeteket. Vis majorról kerültünk szembe, másként nem tehetünk, mint ahogy eljártunk. Igyekszünk, hogy mihelyt a helyzet javul: olvasóinkat a lehetőségig kárpótoljuk.

Értesítés. A közalaptól járó missziói segélyösszeg máig az egyházkerületi pénztárhoz nem érkezett még meg. Kiutalása folyamatban van s így az egyházkerületi pénztár rövid idő alatt abban a helyzetben lesz, hogy a missziói segélyeket kioszthatja.

Tartalom: Dr. Lencz Géza, Protestantismus redi-vivus. — Iskola: Dóczi Imre, Arany nemzetnevelő hatása. — Dr. Pokoly J., Háttér és rugók. — Tárcza: Papp G., A magyar nóta. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfélek. — Hivatalos Értesítő 10. sz.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1162—1917. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli elemi-, közép- és főiskola Nagyságos Igazgatóságának.

Utalással a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. hó 17-én 977. eln. sz. a. kelt intévényére a bőrpótló anyagoknak használatba való vétele és a ruházattal való takarékos bánásmód előmozdítása érdekében kiadott rendelete másolatát az alábbiakban alkalmazkodás és foganatosítás végett midőn közlöm:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

977—1917. eln. szám.

A magyar tanügy minden rendű munkása a hosszú háború alatt és sokszor nehéz körülmények között is, megmutatta, hogy lelkes közremunkálásával a társadalmi mozgalmak sikerét, a harc vonal mögötti hadiszolgálat érdekeit elő tudja mozdítani, eredménnyel tud hatni a növendékekre és szülőkre egyaránt. Újból hívó szóval fordulok hazánk tanintézeteinek tanerőire abban a tudatban, hogy kipróbált buzgóságukra számíthatok és az új feladat megoldásában is hathatós támogatást találok.

A hadseregnek lábbelivel való ellátása és egyéb bőrszükségeinek biztosítása elsőrendű hadi érdek, ámde az állatállomány apadása és korlátozott vágása a bőrgyártást erősen megapasztotta és emiatt ma e téren a leggondosabb takarékosagra van szükség.

A polgári lakosság bőrszükségletét az utóbbi hónapokban is csak bizonyos korlátok között lehetett biztosítani, de a jövőben, a mindennél előbbre való katonai érdekek miatt, a polgári érdekeknek még jobban háttérbe kell szorulniuk. Ebből az okból tehát a polgári lakosságnak olyan bőrpótló anyagokat kell használnia, melyek a polgári célokra megfelelnek, melyeket azonban a küzdő csapatok részére igénybe venni nem lehet.

Ilyen pótlóanyagok kínálkoznak az ú. n. hasítottbőr- és a fatalpakban, továbbá idetartozik a már elviselt lábbeli bőryanagának újból való cél- és szakszerű feldolgozása, felhasználása. Ezekre eddigelé a polgári lakosság részéről nem fordított olyan figyelem, mint amilyen kívánatos és amilyent a kérdés anyagi szempontból érdemel.

A katonai célra szolgáló bőrgyártásnál a hulladékokból, az úgynevezett hasítottbőrből, sajátlagos ragasztószerrel olyan cipőtálpakat állítanak elő, melyeket köznapi, tehát erősebben igénybe vett használatra is kielégítő eredménnyel alkalmazni lehet. E gyártmány mellett az utóbbi időben a fatalpaknak készítése nagyon fellendült és ma már az egyszerűen a cipőre reászegett, de kopogó fatalpon kívül olyan bőrhulladékkal hangtalanná tett hajlítható fatalp is van, melynek viselése kényelmes, a lábat felesen nem terheli meg, tehát alkalmas arra, hogy a valódi bőrtalpat pótolja. Ezeknek a pótlóanyagoknak ismerete nem ment még át a köztudatba, emellett — sajnos — a nép egyes rétegei bizonyos idegenkedéssel is viseltetnek irántuk és a velük járó anyagi előnyök ellenére is, nem hajlandók fatalpú cipőt viselni.

E surrogatumoknak igénybe vétele mellett igen nagy bőryanag készlet van a meglévő, már elviselt és nagyrésztben használaton kívül helyezett lábbeliben is.

A hadseregnek az elnyűtt lábbelinek célszerű újból való át- és feldolgozására már hónapok óta külön e célra berendezett műhelyek vannak szervezve, amely műhelyekben nemcsak az elnyűtt cipőknek újból való használhatóvá tételére, hanem a legkisebb bőrhulladéknak felhasználására is különös gondot fordítanak úgyannyira, hogy a legesekélyebb bőr sem megyen kárba. Az a bőryanag tehát, amit a múltban, mint értéknélkülit ellöktek, ma a front mögötti katonaságnak igen nagy szolgálatot tesz.

Amit a hadvezetés katonai célból cselekszik, azt megteheti a polgári társadalom is, ezt hazafias kötelességből minden magyar embernek meg kell tennie, ezért a különböző szövetkezeteknek, egyesületeknek, üzemeknek és testületeknek stb. tagjaik érdekében olyan külön javítóműhelyeket kellene felállítani, melyeknek feladata az elnyűtt cipőknek szakszerű foltozása, javítása, bőryanagoknak újból való feldolgozása. A cs. és kir. hadügyminiszter úr hajlandó az e célra szervezett javítóműhelyek munkavagy művezetőinek, az illető erkölcsei testület kérelmére, valamelyik hadi javítóműhelynek látogatását megengedni, hogy egyrészt a szükséges gyakorlati fogásokat elsajátítsák, másrészt meggyőződhesse- nek arról, hogy új bőr alkalmazása nem feltétlenül szükségeség.

De nemcsak a lábbelivel, hanem egyáltalában a ruházattal való ellátás körüli nehézségek is szükségessé teszik, hogy a szövetkezetek, egyesületek, tiszt-

viselői alakulatok stb. a ruházatnak minél jutányosabb áron való előállításáról, lehetőleg egyöntetűvé és egyszerűbbé tételéről, a meglévő ruházatnak minél hosszabb ideig való viselhetőségéről, tehát javításáról, tisztításáról, kifordításáról, gyermekek részére való átalakításáról, szóval az ócska ruhaneműnek a legcélszerűbben való értékesítéséről lehetőleg hasonló műhelyek felállításával gondoskodjanak. Kívánatos ez azért is, mert nemcsak a ruházati anyagban való hiány van emelkedőben, hanem a tisztességtelen spekuláció e cikkekben is mértéken felül való ár-emelkedést idézett elő és ez a kérdés igen sok családra a mai nehéz élelmezési viszonyok között ólomsúllyal nehezedik, főleg ha több gyermeke is van.

Miután a harcoló katonának sem lábbeliben, sem ruházatban hiányt szenvednie nem szabad, mert ez a haza érdeke; mivel minden tisztességes magyar honpolgárnak így kell gondolkodnia és e cél érdekében bizonyos kényelmi, vagy szépészeti szempontokat tudnia kell félretenni, mert hiszen ezek nem életfeltételek; mivel a nem életszükségletekről való lemondás ma hazafias erény; abban a meggyőződésben élek, hogy a tanügy minden munkása tanítványaival és tanítványai által a szülőkkel ezt meg tudja értetni, az ifjúságnak ebbeli hazafias kötelességérzetét, lelkesedését oda tudja fokozni, hogy harcoló véreink érdekében önként lemond a bőrtalpról, az új, finom, divatos ruházatról, megelégszik bőrpótló talppal, foltozott, vagy kifordított ruházattal és így segíti elő közvetve a hont védő hőseinknek az ellenséggel való küzdelmét.

A tanárokhoz és tanítókhöz szóló kérelmemet a különböző intézetek fenntartóihoz, gondnokságaihoz, iskolaszékeihez, felügyelő-bizottságaihoz is intéztem, de megtoldom még azzal a kérelemmel, szíveskedjenek a szegény óvodás gyermekek, a nép-, polgári- vagy más iskolába járó szegénysorsú tanulóknak lábbelivel és ruházattal való ellátásának kérdéseiben a fenti szempontokat figyelembe venni és a gyermekeknek felruháztatásával foglalkozó jótékonyági egyesületeknél, asztaltársaságoknál stb. odahatni, hogy a viselt ruháknak, cipőknek összegyűjtésére, átalakítására, kifordítására különös gondot fordítsanak.

Elvárom a tanítónőktől, hogy a kézimunka oktatásánál a mai nehéz viszonyok között minden piperemunkát gondosan száműzzenek, ilyen kiadásokkal a szülőket nem terhelik, a ruhajavításra, foltozásra, átalakításra, még a tantervtől való eltérés mellett is, különös figyelmet fordítsanak, — a tanítóktól pedig, hogy a szlőjddel kapcsolatban, különösen a gazdasági ismétlőiskolákban, fatalpok előállításával is foglalkoztatják tanítványaikat.

Végül utalok arra, hogy eleve figyelmeztetni kell az ifjúságot, hogy az e téren netalán jelentkező

tisztességtelen spekuláció érdekeit szolgáló közvetítőktől óvakodjék.

Felhívom Címedet, hogy a Néptanítók Lapjában és a Hivatalos Közlönyben egyidejűleg megjelenő rendeletem minél hatékonyabb fogantatása érdekében saját hatáskörében minden lehető kövessen el. Budapest, 1917. évi február hó 17.

Jankovich.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 február hó 27-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1161—1917. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli Nagytiszteletű Lelkeszi Hivatalhoz.

Utalással a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. hó 19-én 1847. eln. sz. a. kelt intézvényére, abban, a cs. és kir. hadseregparancsnokságnak a vásár- és ünnepnap munkaszünetnek a hadi vasúti forgalom érdekében leendő megszorítása ügyében kelt s a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett megkeresését oly felkérésel adom közre az alábbi másolatban, hogy a hadseregparancsnokság által kifejezett törekvések megvalósításában a lehetőség szerint közrehatni méltóztassék.

Másolat.

Cs. és kir. Hadseregparancsnokság. Eb. 2548. m. szám. Vasúti rakodószolgálat vásár- és ünnepnapokon. Állomáshely 1917. évi február hó 1. Minden erő megfeszítése szükséges, hogy a teherforgalmat a háború alatt lebonyolíthassuk és így az összes szükségleteket gazdasági téren kielégíthessük. A vasúti kocsik hiánya a legnagyobb akadály, mely a vasúti forgalom síma lebonyolítását a háború alatt megbénítja. Azért nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a vasúti kocsik minél gyorsabb forgatása a vasúti háborús forgalmára nézve elengedhetetlen követelmény, míg ennek ellenkezője a véderőnk hátrányosan befolyásolja és valóságos bűn a haza érdekeivel szemben. A vásár- és ünnepnap munkaszünet korlátozandó, sőt ha kell, teljesen érvényen kívül helyezendő, mivel káros befolyása van a vasúti forgalom gyors lebonyolítására. Az erre vonatkozó intézkedések különösen a ki- és berakodási szolgálat tekintetében az egyes kirendeltségek által teendők meg a mindenkori szükségletek kívánalmaihoz képest. A rakodószolgálathoz szükség esetén katonai munkaerő is igénybe veendő. Rakományok maradékai kocsik torlódása és ebből folyó késedelmezések a forgalomban nem tűrhetők a jövőben a vásár-, vagy

ünnepnap munkaszünet miatt. Katonai intézmények és üzemek vezetőinek minden eszközt igénybe kell venniök, hogy a vasúti teherkocsik ki- és berakodása vasár- és ünnepnapokon is végrehajtsanak. Ez a rendelet tudomásvétel és mihez tartás végett megküldetett az 1, 5, 6. stb. katonai kirendeltségeknek és különféle kat. parancsnokságoknak, azonkívül pedig az osztrák és magyar közoktatásügyi miniszteriumoknak az egyházi hatóságok felhívása végett, hogy a fentiek értelmében tájékoztassák a hívőket és a nyilvánosságot. Mivel a katonai munkaerő más sürgős munkálatoknál nélkülözhetetlen, szükség van olyan intézkedésekre is, melyek a polgári munkaerő igénybe vételét vasár- és ünnepnapokon is biztosíthatja. Erre való tekintettel tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, méltóztassék intézkedni, hogy az egyházi hatóságok ilyen irányban világosítsák fel a nagyközönséget és ez által a maga részükről is biztosítsák a szükséges vasár- és ünnepnap munkát. Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását. A hadsereg főparancsnokság helyettese helyett: *Conrad* s. k.

A hivatalos másolat hitelül:

Heckl Ödön,

elnöki irodaigazgató.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 február hó 27-én.

Dr. Baltazár Dezső,

püspök.

Pályázat.

A tóti református egyháztanács más községbe való megválasztás folytán megüresedett rendes tanítónői állásra pályázatot hirdet. Fizetése:

1. Az egyháztól évi 100 kor. s törvényszerű államsegély.

2. Lakás kerttel.

Kötelessége: az I—II. vegyes osztályok, esetleg I—VI. leány osztályok vezetése és a kézi-munka tanítása.

Kellően felszerelt kérvények március hó 24-ig alólirothoz küldendők.

Az állás 1917 ápril 1-én elfoglalandó.

Posta helyben, vasút állomás Margitta, honnan a község 8 km.-re van.

Tóti (Biharm.) 1917 márc. 3.

V. Kovács Lajos,

református lelkész.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház pályázatot hirdet az Újtemplom melletti egyházi segédlelkészre.

E segédlelkésztség javadalma: 1600 korona évi fizetés, az 1917. évre 200 korona drágasági

pótlék s egy kis szobából álló lakás, amely egy-szersmint hivatalos helyiségeül is szolgál.

Kötelessége: kéthetenként felváltva a templomi és egyéb hivatali szolgálatok teljesítése. A presbiterium által részére kijelölendő tanintézetekben, illetve osztályokban legfeljebb heti 16 órán át vallás tanítás teljesítése, általában az állás szolgálati szabályzatában előírt kötelességek végzése. Ezen szabályzatot pályázni óhajtok az egyházi jegyzői hivataltól kikérhetik. A megválasztott segédlelkész 30 korona útiköltséget kap.

A pályázati kérvények f. évi március hó 20-ig a lelkészi hivatalhoz adandók be, megválasztott állását f. évi március hó 30-án köteles elfoglalni.

Hódmezővásárhelyen, 1917. évi február hó 27.

Pap Imre,
elnök-lelkész.

Pályázat

a bihari református egyházmegyében fekvő élesdi lelkészi állásra, amelynek javadalma a következő:

„1. Minden házaspár fizet 52 fillért, egy véka búzát és egy véka csős tengerit; az özvegyek fele részét fizetik (a véka 36 öreg vagy 40 új itcés). 2. Minden házaspár, kinek szőlője van, fizet egy kanta mustot, amely 13 öreg itcés; a szőlővel biró özvegyek fele részét fizetik. 3. Tíz és fél hold szántó föld, melyet az egyház idejében felszántat, a lelkész által adott maggal bevetteti, feltakarított; a tengeri földet hasonlóan felszántva, a lelkész által adott maggal bevetteti, a tengeri kórót és termést haza szállíttatja. 4. Nyolc hold legelő illetmény, amelyből mintegy három hold kaszálónak adatott ki, a többi a közös legelőben van. 5. Szénapénz fejében 25 K 20 f, amelynek pótlékául az egyház a lelkész által feltakarított és saját költségén szerzett szénát haza szállíttatja. 6. Nyolc öl tűzifa beszállítva és összerakva. 7. Stóla és anyakönyvi jövedelem az egyházkerület által megállapított díj szerint. 8. Fizetésekiegészítési államsegély 391 K 26 f. A földadót az egyház fizeti. A díjlevélben az 1., 2. pontban foglalt természetbeni járandóságok, továbbá a 3., 5. és 6. pontban foglalt széna és tűzifa szolgálványok helyett évnegyedes részletekben az egyház 1153 K 74 f és 168 K, együtt 1321 K 74 f-t fizet“. Pályázni kívánók az egyh. II. t.-c. 16. §-a értelmében fölszerelt kérvényöket az 1917. évi március 31. napjáig Sulyok István espereshez Nagyvárad, adhatják be. Az állást a választásnak jogerőre emelkedése után azonnal el kell foglalni.

Debreczen, 1917 március hó 3-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázati hirdetés.

A téglási egyház pályázatot hirdet két férfi tanítói állásra.

Az egyik kántortanítói állás. Javadalma: 1000 kor. készpénz, 240 kor. kántofi díj. Lakás, kert, két kert 300—300 □-öl a beltelkekben.

A másik rendes tanítói állás javadalma: 1000 kor. készpénz. Lakás természetben. Az állások közül a kántori június elsején, — a másik azonnal elfoglalandó. Orgonázás megkívántatik. Próbára akiket az egyház meghív, azok költségét megtéríti.

Pályázat határideje március 20.

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár; Lic. FIZÉLY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ LAJOS, nagybörzsónyi ev. lelkész.

Megjelenik július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: **Scholtz Testvérek** könyvkereskedése Budapest, IX., Ferenc-körut 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

MÁRCIUS 15.

Hazaszeretet. (Tizenegy alkalmi beszéd.) Irta: Danóczy Antal. K 1—
1848 március 15-ike. Irta: Ferenczy Gyula dr. K—40
A hazaszeretet előpróbái és erényei. Templomi beszéd elő- és utó-
imádsággal a világháború márc. 15-re. Irta: Filöp József K—50
Március idusán. Két hazafias beszéd és egy ima. Irta: Imre Samu. K—50
Március 15-én. Egyházi beszéd. Irta: Kovács Ferenc. K—15
Egyházi emlékbeszéd március 15-én. Irta: Mészáros János. K—30

Történelmi és iskolai játékok.

Márciusi dalok. Irta: Ábrányi Emil. K—36
Szabadság, Haza. Ujabb márc. dalok és egyéb költ. Irta: Ábrányi Emil. K—76
Öreg honvéd. Jelenet. Irta: Balla Miklós. K—80
A honvéd. Színjáték. Irta: Balogh Kálmán. K—80
A hazaarulo. Színjáték. Irta: Erdélyi Zoltán. K—80
Rákóczi színművek. Az ifjúság számára. Szerk.: Eötvös Károly Lajos. K 2—
1848 március 15. Irta: Gracza György. K—36
Honvédtoborzás 1848-ban. Szindarab egy felvonásban. Elemi iskolák
számára. Irta: Kozlayné Jencs Jolán. K—60
Iskolai jelenet 1848 március 15-én. Történelmi Pesten. Irta: Kozlayné
Jencs Jolán. K—70
Szabadság ünnepe. Ifjúsági színjáték. Irta: Pásztor József. K—80
Március 15. Alkalmi színjáték. Irta: Pásztor József K—80
Aradi vértanúk albuma. Szerkesztette: Varga Otto K 15—

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS
könyvkereskedésében
Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 3. sz.

(Célszerű az összeget postautalványon, vagy bélye-
gekben előre beküldeni. - Portóra 20 fillért kérek.)

Legszebb konfirmációi ajándék.

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvekből a tiszántúli, tiszáninneni és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűséges kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával szíveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂x8¹/₂ cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, simitatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével díszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 péld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető:

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.